

ВЪВЕДЕНИЕ

„История на християнската църква“ е поредната книга, която издателство „Нов живот“ предлага на своите многобройни читатели.

Малко са книгите, които притежаваме на български език за историята на християнството. Затова предлаганата книга е предназначена да обогати познанията ни в тази област. Ранната история на християнството е тясно свързана с развитието на европейските народи, Близкия изток и Северна Африка. Тя е тясно свързана с рухването на Римската империя и Стария свят, със създаването на новите европейски държави след Великото преселение на народите и големите катаклизми, които е преживял Старият континент. Затова историята на християнството представлява огромен лабиринт, в който трудно можем да се ориентираме сами. Един човешки живот не стига, за да се изучи историята на християнството и на отделните църкви на Изтока и Запада. Появата, развитието му и неговото съществуване до днес, неговият триумф, особено в двадесет и първия век, са едно историческо чудо.

Основателят е Господ Исус Христос.

Той се ражда преди 2000 години в обор за добитък, в малкото селце Витлеем, близо до Йерусалим. В онази свята нощ ангел Господен известява на овчари, които пазят стадата си: „Днес се роди в Давидовия град Спасител, Който е Христос Господ“. Апостол Павел коментира в Посланието до филипяните, 2 гл.: „Като беше в Божия образ, пак не счете, че трябва твърдо да държи равенството Си с Бога, но се отказа от всичко, като взе на Себе Си образ на слуга и стана подобен на човеците“. Израства в дома на дърводелеца Йосиф от Назарет. До 30-годишната си възраст работи занаята на баща Си. След това става пътуващ проповедник. Той известява онази чудна Божия любов и благодат, която предлага спасение за всеки човек. Исус Христос работи само три години и половина, но тези кратки години променят посоката на човешката история. Един автор пише следното: „Той не е написал нито една книга. Никога не е имал канцелария, никога не е пътувал дори на 200 км от мястото, където е роден, никога не е извършил някои от нещата, които обикновено съпътстват величието. Вълната на общественото мнение се обърнала срещу Него. Приятелите Му Го напуснали. Един от тях се отрекъл от Него. Предаден бил на неприятелите Си. Преминал през подигравките и мъките на съдебен процес. Бил прикован на кръст между двама разбойници. Палачите Му хвърлили жребие за единствената собственост, която Той имал на земята в часа, когато умираше; и това била Неговата дреха. Когато бил вече мъртъв, бил свален от кръста и положен във взет назаем гроб само поради милосърдието на един приятел.

Деветнадесет дълги века са дошли и са си отишли; но и днес още Той е най-важната фигура в човешкия род и водач на колоната на прогреса. Аз далеч

не преувеличавам, когато казвам, че всички армии, които някога са марширували, всички флоти, които някога са били построени, всички парламенти, които някога са заседавали и всички царе, взети заедно, не са повлияли на живота на човечеството на тази земя толкова, колкото онзи единствен уединен живот“ (Филип Брукс).

Първите Му последователи, онези дванадесет души, които Той изпраща, са скромни хора, повечето галилейски рибари. Само бирникът Матей и предателят Юда Искариотски са образовани.

Но след възкресението Си Исус ги обдарява с Божествена сила и ги праща по целия свят да разнесат благата вест. И ето, започва историята на християнството. За няколко десетки години то се разпространява бързо като пожар. Преминува границите на Палестина, навлиза в Мала Азия, Балканския полуостров, Италия, стига до Испания и Северна Африка. Трима от апостолите отиват в Армения, Персия, Индия и Китай. Подобно на силен вятър, християнството разсейва тежкия отровен смог от човешки заблуди, религиозни суеверия, изкривени вярвания и обичаи. Езическите храмове опустяват, олтарите на езически божества са съборени. Милиони се обръщат към истината и към благата вест на Исус. Ето това е историческото чудо. Християните нямат оръжие, не си служат с насилие, а само проповядват и живеят съобразно с примера на техния Господ Исус Христос. Нямат финанси, нямат нито едно от модерните средства, с които си служим ние – интернет, радио, телевизия, книгопечатане – нямат нищо. И въпреки това завладяват тогавашния свят. Как? Необяснимо от човешка гледна точка.

В книгата авторът проследява тежкото състояние на християнството по време на жестоките гонения от страна на римските императори до началото на IV век. След това разглежда покваряването на голяма част от християнството, когато през IV и V век езическото масово навлиза в църквата заедно със своите вярвания, заблуди, фалшиви учения и обичаи. Много от тези заблуди и обичаи стават християнски.

Авторът минава през дългото Средновековие, с всичките му грешки и криволичения, след това се спира на Реформацията от XVI век и на големите религиозни войни, които се разиграват между католици и протестанти. Той е успял да подбере най-основните направления в развитието на християнството и Христовата църква на земята, както и да представи многобройни факти, слабо известни на широкия кръг от читатели.

Ето достойнството на тази книга.

Пастор Емил Димитров

УВОД В ЦЪРКОВНАТА ИСТОРИЯ

1.1. ДЕФИНИЦИЯ ЗА ЦЪРКОВНА ИСТОРИЯ

Под „църква“ в по-широкия смисъл на думата се разбира „организирана общност от хора, поставили си за цел установяването, поддържането и задълбочаването на връзката им с Бога“. Основателят на тази общност е Господ и нейното начало е в Едем. Исус Христос е усъвършенствал тази общност, като я поставил на съвсем нови, непознати дотогава основи. Поради това старозаветната (дохристиянската) се различава от новозаветната (християнската) църква.

Църковната история проследява и представя развитието на църквата през вековете от нейното основаване досега. Като наука тя съчетава научното изследване и аргументираното с факти изложение на живота и дейността на църквата през отделните периоди от нейното съществуване.

В книгата ще бъде разгледано развитието на християнската църква. В нейното съществуване се различава външно и вътрешно развитие. Под външно развитие се разбира растежът и разширяването на църквата при благоприятни и при неблагоприятни за нея условия. Вътрешното развитие на църквата обхваща църковната уредба, църковното учение, църковните богослужения или култове, църковната дисциплина и религиозно-морален живот.

Църковната история е научно изложение и проследяване развитието на християнската църква. Изложението е научно само тогава, когато е вярно и отговаря на истината, когато е правилно систематизирано, основава се на достоверни източници и тези източници са обективно и безпристрастно използвани, без никакъв субективизъм.

1.2. ИЗТОЧНИЦИ ЗА ЦЪРКОВНАТА ИСТОРИЯ

Най-старите източници за историята на християнството са книгите на Нова завет. Малко и редки са свидетелствата на историците. Кратки бележки за християнството са оставили римските историци Тацит и Светоний, еврейският историк Йосиф Флавий, римският управител на Витания Плиний Млади и др.

От възникването на християнството до средата на IV век източници за църковната история са съчиненията на църковните отци Климент Римски, Игнатий Антиохийски, Поликарп от Смирна и др., както и на отците апологети Юстин Мъченик, Тациян и на християнските писатели Ириней, Иполит и др. Интересни подробности за развитието на християнската църква се намират и в съчиненията на непознати и неизвестни автори. Такова съчинение са например „Дидахи“.

Източници за църковната история са и старите църковно-исторически съчинения.

Една от най-забележителните творби от времето на ранното християнство

е „Църковна история“ в 10 тома, написана от кесарийския епископ Евсевий, смятан от много теолози за баща на църковната история. В това съчинение се разглежда развитието на християнската църква от нейното основаване до 324 г. сл.Хр.

На Евсевий се позовават и трима по-късни историци Сократ, Созомен и Теодорит (първите двама били адвокати в Цариград, а третият епископ на Кир в Сирия). И тримата са писали своите произведения на гръцки език, отразявайки развитието на църквата от времето на император Константин до средата на V век.

На Запад историята на църквата е описана от Руфим, Йероним, Сулпиций Север, Касиодор и др. Техните съчинения са на латински език.

По времето на Реформацията църковна история е писал Флациус. Заедно с други протестантски учени той е издал известните „Магдебургски центурии“ (Базел, 1560-1574) в 13 тома, всеки разглеждащ по едно столетие.

През XVIII век е живял и работил даровитият протестантски историк Мосхайм. През XIX век приноси в църковната история имат много историци и известни учени, като Неандер, Гислер, Ф. Шаф, Е. Шастел, А. Харнак, П. Фаргюс, Х. Литцман и др.

От учените католици най-забележителен труд, придружен с много документи от църковната история, е написал кардинал Барониус, библиотекар на Ватикана. От 1588 до 1593 г. той издава своите църковни анали, които представляват отговор на „Магдебургските центурии“ на Флациус. Забележителният труд на кардинал Барониус разглежда историята на християнската църква през първите 13 века.

От историците от по-новото време заслужават да бъдат споменати Дюшен, кардинал Хергенрютер, проф. Гинибер, Г. Крюгер и др.

На сръбски език е публикувана „Обща църковна история“ от проф. Евсевий Попович, а „История на новозаветната църква“ (Белград, 1937) от Албин Мочник е в ръкопис.

1.3. РИМСКАТА ИМПЕРИЯ ПО ВРЕМЕТО НА ОСНОВАВАНЕТО НА ЦЪРКВАТА

Християнството се зародило по времето на могъщата Римска империя. Съпротивата на Гърция била сломена и тя била превзета в средата на II век пр.Хр. (през 146 г.пр.Хр.). В края на същото столетие в западната част на Мала Азия била покорена държавата Пергам (през 129 г.пр.Хр.). През 64 г. пр. Хр. Помпей основал римската провинция Сирия. В решителната битка, станала през 31 г.пр.Хр. в околностите на Акциум, Октавиан победил египетската държава на Птоломеите. „Октавиан пленил големи богатства, които Птоломеите били натрупали през вековете. Заради това той бил посрещнат в Италия с небивало въодушевление и почести и му била дадена титлата „Август“ („възвишен“ или „велик“). С донесените богатства възстановил Италия икономически и я спасил от банкрут“ (Srkulij. Stari vek, str. 259). Така с Цезар Октавиан Август (31 г.пр.Хр. – 14 г.сл.Хр.) започва историята на първата римска императорска фамилия. Името Цезар и титлата Август били давани на коронясваните след него императори.